

EKONOMICKÁ INFORMÁCIA O TERITÓRIU

2017

Brazílska federatívna republika

[Všeobecné informácie o krajine](#)

I. ZÁKLADNÉ EKONOMICKÉ INFORMÁCIE

a) Základná charakteristika hospodárstva

Brazília je najväčšou krajinou Latinskej Ameriky a ako jeden z členov zoskupenia BRICS je dôležitou krajinou v globálnych geopolitických súvislostiach. Brazília má v Latinskej Amerike vďaka rozlohe a obrovskému domácejmu trhu (viac ako 204 mil. obyvateľov) dominantné postavenie, avšak v súčasnosti zaznamenáva výrazné ekonomické spomalenie. V minulosti dosiahla Brazília úroveň 6. najväčšej ekonomiky na svete, avšak spomalenie v posledných rokoch ju posunulo späť až na 9. miesto. Podľa najnovších správ OECD Brazília nedosiahne priemerné príjmy rozvinutých krajín ani do roku 2050, aj napriek úspešnému znižovaniu príjmových rozdielov za posledných 15 rokov.

V roku 2010 sa zdalo, že ekonomika sa veľmi dobre zotaví z globálnej finančnej krízy (-0,2% v 2009). Brazílska ekonomika dosiahla v roku 2010 rast HDP o 7,6%, najvyšší za posledných 10 rokov. Rast bol poháňaný najmä domácim dopytom a tiež podporovaný expanzívnu finančnou politikou počas krízy a následne aj po nej. Vysoké ceny komodít na svetových trhoch a nízka nezamestnanosť tiež výrazne prispeli k robustnému rastu.

Avšak od roku 2011 začal rast značne spomaľovať, v roku 2014 stagnoval na úrovni 0,1%, v roku 2015 už brazílska ekonomika prešla do recesie na úrovni -3,8% a -3,6% v roku 2016. Spomalenie spôsobili faktory ako pokles trhových cien surovín, vysoká závislosť ekonomiky na ich exporte, nízka produktivita práce, strata konkurencieschopnosti z dôvodu zastaranej infraštruktúry, vysoké prevádzkové náklady, korupčné kauzy a politická nestabilita, nízka dôvera podnikateľov a z toho vyplývajúci pokles investícií do technológií a výroby. Nízka konkurencieschopnosť a produktivita práce viedli k nadmernej ochrane domácej výroby opatreniami na obmedzenie dovozu. Brazília sa v súčasnosti snaží zvrátiť tento vývoj zmenou štruktúry vlastného exportu, postupným otváraním trhu a zvýšením podielu priemyselnej výroby s vysokou pridanou hodnotou.

Odvolaie prezidentky Roussefovej v auguste 2016 a menovanie prezidenta M. Temera malo dočasne pozitívny efekt na ekonomiku, nakoľko sa očakávalo, že bude mať väčšiu podporu na presadenie potrebných reforiem. Vláda M. Temera si stanovila za prioritu rôznymi opatreniami naštartovať brazílsku ekonomiku - presadením fiškálnych reforiem, podporou konkurencieschopnosti a väčším zapojením súkromného sektoru (aj zahraničného) do ekonomiky.

V decembri 2016 parlament prijal dodatok k ústave, ktorým sa ukladá strop verejným výdavkom. Jedná sa o kľúčové opatrenie, ktoré stabilizovalo verejný dlh a obnovuje dôveru finančných trhov, základné faktory potrebné pre hospodárske oživenie. Koncom roku 2016 začali makroekonomické indikátory naznačovať oživenie – zvýšila sa dôvera podnikateľov a investorov a tým aj investície do priemyslu. Prílev zahraničných investícií tiež porástol. Napríklad Mercedes otvoril v roku 2016 nový výrobný závod v hodnote 180 mil. EUR.

Ďalšou dobrou správou je klesajúca inflácia. Brazílska vláda si ako cieľ stanovila udržať infláciu pod 6,5%, čo sa nedarilo dosiahnuť v rokoch 2015 a 2016, kedy dosahovala okolo 9%. Koncom roku 2016 však inflácia poklesla a aktuálna predpoveď na rok 2017 ráta s infláciou na úrovni 4,37%.

Aktuálnou prioritou vlády je presadenie reformy nákladného sociálneho a dôchodkového systému, ktorý nadmerne zaťažuje rozpočet (okolo 13 % HDP) a je dlhodobo neúnosný. Akákoľvek snaha obmedziť sociálnu podporu sa však stretáva s verejnými protestmi a je ťažko presaditeľná. Prezidentovi Temerovi navyiac nepomáhajú obvinenia z korupcie. Ďalšie priority v strednodobom horizonte sú reforma pracovného práva a komplikovaného daňového systému (federálneho a jednotlivých federálnych štátov).

Jedným z hlavných problémov súčasne ekonomickej situácie v Brazílii je technická stagnácia, nedostatočné dlhodobé strategické plánovanie a nedostatok investícií do infraštruktúry, ktoré viedli krajinu ku strate konkurencieschopnosti. V súčasnosti vláda prijíma núdzové opatrenia zamerané na riešenie problémov v krátkodobom horizonte. Snaží sa napríklad podporiť prílev priamych zahraničných investícií do infraštruktúrnych projektov prostredníctvom Partnerského investičného programu. Súčasná situácia priťahuje pozornosť aj v zahraničí, pretože brazílska ekonomika napriek problémom stále patrí medzi najsilnejšie ekonomiky sveta (zo siedmeho miesta klesla na deviate) a má vplyv na globálny trh. Zahraniční investori sledujúci vývoj situácie konštatujú, že prepád brazílskej ekonomiky sa stabilizoval a pokiaľ sa vláde podarí naďalej presadiť potrebné reformy, brazílska ekonomika sa môže začať postupne ozdravovať.

Prehľad ekonomických údajov Brazílie

Makroekonomické údaje Brazílie							
	2012	2013	2014	2015	2016	2017*	2018*
HDP (mld. USD)	2412	2388	2345	1801	1798	2140	2238
Rast HDP reálny	1,80%	2,70%	0,10%	-3,77%	-3,59%	0,16%	1,75%
HDP per capita (USD)	12 157	12 071	11 728	8 810	8 727	10 308	10 699
Nezamestnanosť	5,4%	5,4%	4,8%	8,3%	11,3%	12,1%	11,6%
Inflácia (CPI)	5,84%	5,91%	6,41%	9%	8,74%	4,37%	4,32%
Výmenný kurz (1EUR = BRL)	2,7	3,3	3,2	4,4	3,5	3,4	
Obchodná bilancia (mld. USD)	19,4	2,3	-4	-58,8	-23,5	-28,4	-38,2
Import (% oproti pred. roku)				-13,5%	-9,9%	4,3%	3,0%
Export (% oproti pred. roku)				8,1%	-1,0%	3,5%	3,5%
Čistý Dlh (% HDP)				35,60%	46,20%	51,50%	53,40%

Zdroj: 2012 – 2014: Centrálna banka Brazílie, Svetová banka; 2015 –: MMF

*Predpoveď MMF na r. 2017 - 2018

Všetky hlavné medzinárodné ratingové agentúry aktuálne udeľujú Brazílii hodnotenie pod investičnou úrovňou (S&P: BB; Fitch: BB; Moody's: Ba2). 15. marca však agentúra Moody's zmenila výhľad hodnotenia z negatívneho na stabilný, z dôvodu presadených reforiem, zotavujúceho sa priemyslu a klesajúcej inflácie.

Ratingová agentúra	Aktuálny rating	Výhľad	Dátum poslednej zmeny
Standard & Poor's	BB	Negatívny	17.2.2016
Moody's	Ba2	Stabilný	15.3.2017
Fitch	BB	Negatívny	16.12.2015

Zdroj: Standard & Poor's, Moody's, Fitch

b) Hlavné odvetvia hospodárstva

Brazílsky **priemysel** je veľmi rozmanitý a zasahuje do všetkých priemyselných sektorov, z ktorých najdôležitejšie sú textilný, obuvnícky, chemický, strojársky a hutnícky priemysel a výroba dopravných prostriedkov. Pokles podielu priemyselnej výroby na HDP v posledných rokoch (cca 22,7%) je daný najmä poklesom investícií do výroby z dôvodu nízkej dôvery podnikateľov.

Výstavba infraštruktúry a **stavebníctvo** boli posilnené predovšetkým v súvislosti s organizáciou MS vo futbale v roku 2014 a LOH v roku 2016. S cieľom udržať ekonomický rast a zamestnanosť, Brazília vyhlásila Plán investícií do logistiky (PIL II), ktorý bol nastavený po konzultáciách so súkromným sektorom za účelom prilákania záujmu zahraničných investorov o individuálne projekty. PIL II obsahuje projekty v hodnote 57,3 mld. EUR, vrátane projektov na výstavbu ciest, železníc, prístavov a letísk.

V poslednom desaťročí sa Brazília zaradila medzi najväčšie **poľnohospodárske** veľmoci sveta. Diverzifikované podnebie, pravidelné zrážky, v podstate stále slnečné svetlo a takmer 13% zásob vody na zemi, sú hlavnými prírodnými podmienkami, ktoré majú priaznivý vplyv na poľnohospodársku výrobu krajiny. Na úspechu brazílskeho hospodárstva sa významne podieľa EMBRAPA - Brazílska spoločnosť pre pôdohospodársky výskum, v súčasnosti najvýznamnejšia svetová inštitúcia v oblasti výskumu tropického pôdohospodárstva. Poľnohospodárstvo sa podieľa na HDP cca 5,2%, pričom ešte v roku 2005 sa jeho podiel udával na úrovni 10 – 12%. Avšak obchod s poľnohospodárskymi výrobkami, ktorý zahŕňa aj pridanú hodnotu viazanú na poľnohospodársku výrobu, predstavuje až 1/3 HDP Brazílie a 2/5 jej vývozu. Poľnohospodárstvo zamestnáva viac ako 15% pracovnej sily.

Brazília je 4. najväčší vývozca poľnohospodárskych výrobkov na svete a z toho svetovo najväčší vývozca cukru, kávy, pomarančovej šťavy, sóje, tabaku, etanolu, kuracieho a hovädzieho mäsa. Taktiež je 2. najväčším vývozcom kukurice. Medzi ďalšie významné komodity patrí ryža, ovocie, kakao, orechy, bravčové mäso a ryby. Je tiež najväčším svetovým pestovateľom cukrovej trstiny, z ktorej vyrába okrem cukru aj alkohol, ktorý sa v krajine už od 70. rokov minulého storočia používa ako palivo do motorových vozidiel. V posledných rokoch sa veľmi rozšírila výroba automobilov s tzv. „flex“ motorom, ktorý umožňuje spaľovanie benzínu a alkoholu v ľubovoľnom pomere. V súčasnosti predstavuje výroba automobilov so spomínaným pohonom už cca 90 % výroby všetkých dopravných prostriedkov v Brazílii. Alkohol ako biopalivo je propagovaný ako náhrada palív vyrábaných z ropy a Brazília sa snaží podporovať jeho rozšírenie na celom svete.

Brazília je 2. najväčším svetovým pestovateľom sóje (po USA) a jej najväčším vývozcom, pričom do 80. rokov minulého storočia bola sója pestovaná len v južných štátoch krajiny. V posledných dvadsiatich rokoch, po vyšľachtení prispôsobivejších odrôd, sa jej pestovanie podarilo rozšíriť aj do štátov v stredozápadnej a severovýchodnej časti krajiny.

Polovica vypestovaného ovocia (3. najväčšia na svete po Číne a Indii) je určená na vývoz. Brazília je najväčším svetovým výrobcom a vývozcom pomarančového šťavy. Okrem pomarančov vyváža najmä jablká, banány, mango, hrozno a papaju. Asi 75% úrody kávy pripadá na najkvalitnejšiu odrodu Arabica, pričom na Brazíliu pripadá cca 1/3 svetového trhu s nepraženou kávou.

Tak ako v prípade rastlinnej výroby, zaznamenala v posledných rokoch vysoký rast aj živočíšna výroba. Za posledných 20 rokov vzrástla výroba hovädzieho mäsa viac než dvojnásobne, bravčového mäsa trojnásobne a hydinového mäsa dokonca štvornásobne. V Brazílii sa chová viac než 200 miliónov kusov hovädzieho dobytku. V marci 2017 informovala Federálna polícia Brazílie o výsledkoch vyšetrovania korupcie inšpektorov kvality mäsa. Jedným z výsledkov je bezprecedentný pokles kvality a výskyt pokazeného mäsa v brazílskych výrobných závodoch. Vyšetrovanie odhalilo vážne nedostatky v 21 mäsokombinátoch z celkového počtu 4 837 brazílskych mäsokombinátov, kde boli objavené prípady ošetrovania pokazeného mäsa s vitamínom C a kyselinou sorbovou, ako aj výskyt salmonelózy. Tiež boli odhalené prípady korupcie a úplatkov za účelom utajenia týchto nedostatkov a zabráneniu zatvorenia závodov. Mäso pochádzajúce zo 4 z 21 identifikovaných závodov bolo exportované aj do EÚ.

Jedným z pozitívnych aspektov brazílskej ekonomiky je agrárny obchod a pestovanie ovocia na chudobnom severovýchode krajiny, čo sa podarilo vďaka zavedeniu zavlažovacích systémov. Táto oblasť je významná aj z hľadiska pestovania sóje (najmä štáty Bahía a Maranhão), kde na rozlohe cca 500 tis. hektárov sa vyprodukuje viac než 1,3 milióna ton rôznych poľnohospodárskych produktov. V oblasti boli postavené dva nové spracovateľské závody sóje, ale okrem nej sa v oblasti darí aj pestovaniu kukurice, fazule, ryže a rôznych druhov zeleniny.

Oblasť juhovýchodu, ktorá sa rozprestiera v okolí štátu Sao Paulo, je najväčším producentom pomarančov, ktorá z Brazílie urobila najväčšieho svetového vývozcu pomarančovej šťavy. Ďalšími významnými agropotravinárskymi aktivitami tejto oblasti sú pestovanie kvetov, kávy, výroba mliečnych výrobkov, chov hydiny a ošípaných.

Južná časť krajiny sa, okrem pestovania obilia, vyznačuje obrovskými tabakovými plantážami, pestovaním ovocia mierneho pásma (najmä jablko), teda produktov, ktoré sa dobre predávajú na domacom i zahraničnom trhu. Pre úplnosť však treba pripomenúť aj dôležitosť chovu hydiny a prasiat, ako aj pestovanie ryže na základe umelých závlah. Aj ďalšie centrá rozšírili svoje agropotravinárske aktivity. Produkcia ryže v štáte Tocantins (severná oblasť) je príkladom novozískaného potenciálu. Podobné možnosti na pestovanie ryže sú aj v štáte Piauí (severovýchodná oblasť), kým v amazonskej oblasti sa agrobiznis môže sústrediť na využívanie drevnej suroviny, pestovanie rôznych druhov orechov, palmových výhonkov a využívanie plantáží kokosových paliem. Celkove možno konštatovať, že pokrývaním cca 40% vývozu krajiny a s ponukou veľmi diverzifikovanej štruktúry výrobkov z rôznych oblastí federácie, sa brazílsky agrárny obchod stal moderným, konkurencieschopným a je pripravený poskytovať vysokokvalitné potravinárske výrobky za prijateľné ceny. Predpokladá sa, že naďalej pôjde o veľmi dynamické odvetvie so strategickou úlohou pri zabezpečovaní širokej dodávky potravín a zamestnanosti veľkej časti obyvateľstva.

Sektor **služieb** je najvýznamnejší z pohľadu tvorby HDP, na ktorom sa podieľa pomerom 72%. Cestovný ruch má pozitívnu tendenciu, v roku 2016 navštívilo Brazíliu rekordných 6,6 mil. zahraničných turistov (nárast o 4,8%, do značnej miery vďaka organizácii LOH 2016).

Najviac turistov je z Argentíny (2,1 mil.) a USA (600 tis.). Najzaujímavejšie podujatie v oblasti cestovného ruchu v Brazílii je veľtrh ABAV, ktorého 45. ročník sa bude konať tento rok 27. – 29. septembra v Sao Paule (<http://www.abavexpo.com.br/>).

c) Členstvo v medzinárodných organizáciách a účasť v integračných procesoch

Brazília je členom väčšiny významných svetových a regionálnych medzinárodných organizácií - OSN a jej agentúr (UNIDO, FAO, UNICEF, WHO atď.), Medzinárodnej obchodnej organizácie (WTO), Medzinárodného menového fondu (IMF), Svetovej banky (WB), IBRD, BIS, G77, Organizácie amerických štátov (OAS), regionálneho zoskupenia MERCOSUL, Spoločenstva štátov Latinskej Ameriky a Karibiku (CELAC), UNASUL (Union of South American Nations), Skupiny Rio, SELA, ALADI, Dohody z Tlatelolca, Medzi americkej dohody o vzájomnej pomoci TIAR, Amazonského paktu a ďalších.

BFR je aktívna pri vytváraní neformálnych skupín štátov, s pomocou ktorých sa snaží presadzovať svoje záujmy, napr. G20 (skupina rozvojových krajín, ktorá sa usiluje o liberalizáciu svetového obchodu s poľnohospodárskymi výrobkami), G3+1 (združuje Brazíliu, Nemecko, Japonsko a Indiu s cieľom presadiť svoje stále členstvo v Bezpečnostnej rade OSN), G3 (Brazília, India a JAR sa združujú na základe svojho postavenia regionálnych veľmocí a príslušnosti k tzv „emerging markets“) atď. Brazília je tiež súčasťou združenia krajín BRICS, ktoré zahŕňa krajiny Brazília, Rusko, India, Čína a Južná Afrika. Predpokladá sa, že toto združenie krajín bude v roku 2050 ekonomicky významnejšie, ako skupina ekonomík vyspelých krajín. Brazília, Rusko, India, Čína dnes predstavuje viac ako 25% plochy sveta a asi 40% svetovej populácie.

Vo vzťahu k Afrike sa Brazília snaží vystupovať ako alternatíva ČĽR a EÚ. Jej rozsiahle styky so štátmi subsaharskej i arabskej časti kontinentu sa prejavujú v neustále rastúcom obchodnom obrate. Jedným z cieľov tejto politiky je však získanie podpory afrických štátov pre zmenu súčasného mocenského usporiadania vo svete vrátane reformy BR OSN.

Vzťahy Brazílie k EÚ sa sústreďujú na hospodársku a energetickú spoluprácu, ale aj klimatické zmeny. Medzi EÚ a MERCOSUL aktuálne prebiehajú rokovania o bilaterálnej obchodnej zmluve (FTA). Brazília v snahe podporiť konkurencieschopnosť brazílskych podnikov a export do EÚ sa snaží urýchliť rokovania a dosiahnutie dohody voľného obchodu. Prvá oficiálna výmena ponúk prebehla 11. mája 2016. Predpokladá sa, že rokovania budú pokračovať a dohoda by mohla byť podpísaná koncom roku 2017.

Aktuálna ponuka Mercosuru by podľa odhadov EÚ znamenala úsporu 1,6 mld. € ročne na clách a iných poplatkoch/obmedzeniach pre európskych exportérov. Aktuálne sa clá a iné obmedzenia týkajú 85% komodít exportovaných do krajín Mercosuru, v mnoho prípadoch v hodnote okolo 20% – 35% hodnoty tovaru.

Krajiny Mercosuru sú pre EÚ zároveň dôležitým zdrojom surovín. 80% importovaných rastlinných bielkovín (krmivo pre zvieratá) pochádza z Mercosuru, ako aj množstvo iných surovín používaných v priemysle a potravinárskom sektore. Podpis FTA by podporil aj tok priamych zahraničných investícií (PZI) medzi oboma zoskupeniami. 5% PZI EÚ je etablovaných v krajinách Mercosuru a v roku 2015 bola Brazília 3. najväčším príjemcom investícií z EÚ. Dohoda by umožnila spoločnostiam EÚ participovať za výhodnejších

podmienok aj na verejných obstarávaníach krajín tohto regiónu, podľa odhadov EÚ napr. vládne zákazky Brazílie predstavujú trh okolo 150 mld. €.

II. PODPORA OBCHODU A PODNIKANIA

a) Podnikateľská legislatíva

Brazília je federáciou rovnocenných štátov. Každá organizačná úroveň, tj. federálne orgány, štátne orgány, mestá, mestské celky si môžu určiť výšku daní a miestne regulácie.

Daňový systém sa delí na dane, regulačné poplatky, správne poplatky, poplatky zo štátnych objednávok a sociálne príspevky, pričom je v neustálom pohybe a každoročne zaznamenáva rôzne úpravy na všetkých úrovniach (viac informácií na: <http://idg.receita.fazenda.gov.br/>).

Bankový systém sa riadi zákonom č. 4595/1964 a hlavnými inštitúciami sú:

Výbor pre menovú politiku (COPOM - Comitê de Política Monetária) je zodpovedný za vydávanie obehiva, podmienok pre Centrálnu banku, stanovuje základnú úrokovú mieru ekonomiky (SELIC), základnú charakteristiku bankoviek a mincí, určuje smernice a normy o výmenných kurzoch a koordinuje národnú menovú politiku s investičnou politikou vlády. Prezidentom COPOM-u je minister financií.

Brazílska centrálna banka (Banco Central do Brasil - <http://www.bcb.gov.br/>) podlieha ministrovi financií a je výkonným orgánom, ktorý realizuje politiku stanovenú Výborom pre menovú politiku.

Komisia pre kapitálové hodnoty (Comissão de Valores Mobiliários) je podriadená ministerstvu financií a jeho základnou úlohou je regulácia kapitálového trhu a jeho kontrola.

Brazílska banka (Banco do Brasil - <http://www.bb.com.br/>) je komerčná banka, ktorej väčšinový podiel vlastní federálna vláda. Okrem činnosti komerčnej banky je výkonným nástrojom zodpovedným za výkon úverovej a menovej politiky federálnej vlády pod dohľadom Výboru pre menovú politiku.

Národná banka pre hospodársky a sociálny rozvoj (Banco Nacional de Desenvolvimento Econômico e Social - BNDES) je hlavným nástrojom realizácie investičnej politiky federálnej vlády.

Federálna vláda vlastní nasledujúce komerčné banky: Banco do Brasil S.A., Banco do Nordeste do Brasil S.A., Banco do Amazonia S.A., Banco Meridional do Brasil S.A., Banco Regional de Brasília. Vlády v jednotlivých štátoch majú svoje komerčné banky, ktoré sú činné na ich vlastných územiach.

Hlavné komerčné banky sú Banco do Brasil, Caixa Econômica Federal (CEF), Banco Bradesco, Itaú, Unibanco, Santander Banespa, ABN Amro, Safra a Banco Real.

Najvýznamnejšie zahraničné banky sú Santander, ABN Amro, HSBC, Citibank, Credit Suisse, JP Morgan Chase, BNP Paribas a Deutsche Bank.

Niektoré hlavné poisťovacie inštitúcie: Porto Seguro, AGF Brasil Seguros, Braseg, Paulista Seguros, Itaú Seguros, Paglimar a Marítima Seguros.

b) Programy podpory zahraničného obchodu, technickej a finančnej pomoci, projekty regionálnej spolupráce

Podpora rastu objemu vývozu je základným cieľom vlády, v rámci ktorého je prostredníctvom programu Národnej banky pre hospodársky a sociálny rozvoj (BNDES) výroba tovaru a služieb s vyššou pridanou hodnotou podporovaná rôznymi druhmi financovania tak, aby mohli konkurovať na svetovom trhu. Jedným z najvýznamnejších produktov je rastúca podpora brazílskych vývozných podnikov v oblasti Latinskej Ameriky, čo zodpovedá strategickej potrebe rozširovať obchodné a finančné vzťahy v rámci kontinentu a rozširovať tým pre ne trh. Snaha o rozvoj dynamickejšieho sektoru vývozu a jeho zvýšená integrácia v rámci svetového trhu vyplýva tiež z cieľa posilniť vnútorný trh, ktorý pôsobí ako mimoriadne silný nástroj na rast produktivity a účinnosti firiem.

BNDES (<http://www.bndes.gov.br/>), Národná banka pre hospodársky a sociálny rozvoj financuje programy na:

- a) podporu vývozu tovaru a služieb
- b) podporu pri internacionalizácii brazílskych firiem

APEX-Brasil (<http://www.apexbrasil.com.br/>), Brazílska agentúra na podporu vývozu a investícií má za úlohu stimulovať a zjednodušiť malým a stredným podnikom prienik na zahraničné trhy a zvýšiť ich podiel na celkovom vývoze. Zvýšiť vývoz, diverzifikovať jeho štruktúru, rozšíriť vývozný základ a podporovať rast včlenenia podnikateľského sektoru do vývozného procesu sú základné ciele všetkých podporných programov agentúry.

Embratur (<http://www.embratur.gov.br/>) je brazílska organizácia podporujúca a popularizujúca turistiku v Brazílii. Podporuje tiež rozvoj služieb a svojimi propagačnými aktivitami aj miestnych výrobcov a projekty regionálnej spolupráce.

Cadastur (<http://www.cadastur.turismo.gov.br/>) je informačný portál, ktorý združuje informácie o poskytovateľoch turistických služieb, hoteloch, prenájmových zariadení, miestnych podnikateľoch atď.

c) Verejné obstarávanie

Podľa federálnej ústavy (článok 37, odstavec XXI) všetky práce, služby, nákupy a predaj štátu, jeho inštitúciám a ich pobočkám na federálnej, štátnej alebo miestnej úrovni, musia byť uskutočnené formou verejnej súťaže za podmienok, ktoré budú pre všetky prihlásené strany rovnocenné. Každý kontrakt musí obsahovať spôsob platby, tak ako bol v návrhu prihlásenej strany uvedený. Pre prihlásenie sa do súťaže je vhodné využívať miestnych zástupcov, ktorí dobre ovládajú súťažné podmienky.

Podmienky na registráciu spoločností, ktoré majú záujem zúčastniť sa konkurzov pravidelne vyhlasovaných štátom a mestom federácie, sú uvádzané v oficiálnych denníkoch týchto štátov. Podklady pre registráciu sú vydávané organizáciou, ktorá súťaž vyhlasuje. Zákazky na

verejné obstarávanie sú prístupné aj na webových stránkach jednotlivých štátov (Sao Paulo: www.sp.gov.br, Rio de Janeiro: www.governo.rj.gov.br, Santa Catarina: www.sc.gov.br), ministerstiev (Ministerstvo dopravy: www.transportes.gov.br, Ministerstvo poľnohospodárstva: www.agricultura.gov.br). Informácie sa nachádzajú v položkách licitações (ponuky na súťaž) alebo obras públicas (verejné práce).

Väčšiny súťaží verejného obstarávania sa môže zúčastniť len brazílsky právny subjekt, takže zahraničné firmy si musia pre tento účel nájsť miestneho partnera ako svojho zástupcu alebo s ním založiť spoločný podnik. Boli oznámené prípady, kedy právne subjekty, napriek tomu, že spĺňali kritériá, boli diskriminované, len na základe prepojenia so zahraničnými subjektmi.

d) Zmluvná základňa

Nasledovné platné zmluvy sú ekonomicky významné:

- **Základná dohoda o vedecko-technickej spolupráci** medzi vládou Československej socialistickej republiky a vládou BFR (Brazília, 02.07.1985)
- **Zmluva medzi vládou Československej socialistickej republiky a vládou BFR o zamedzení dvojitého zdanenia a zabránení daňového úniku v obore daní z príjmu** a Protokol (Brazília, 26.08.1988)
- **Dohoda o hospodárskej spolupráci** medzi vládou Československej socialistickej republiky a vládou Brazílskej federatívnej republiky (Brazília, 12.05.1988)

III. INVESTÍCIE, ENERGETIKA, VEDA A VÝSKUM

a) Priame zahraničné investície:

Podľa údajov Centrálny banky Brazílie dosiahla výška priamych zahraničných investícií (PZI) do BFR roku 2016 okolo 50 mld. USD, čo reprezentuje pokles o 23% v porovnaní s predošlým rokom. Hlavným dôvodom poklesu prílevu investícií sú politická nestabilita, korupcia a všeobecné spomalenie ekonomiky. K najväčším zahraničným investorom patria Francúzsko, Holandsko, Japonsko, Španielsko, USA, Veľká Británia, Južná Kórea, Kanada, Švajčiarsko, Luxembursko a Kajmanské ostrovy. Najväčšia časť investícií smeruje do finančných, maloobchodných a poradenských služieb, v oblasti priemyslu ide najmä o hutníctvo, potravinárstvo a petrochémiu, výrobu automobilov a zariadení, v primárnom sektore o ťažbu kovových nerastov.

Pre vstup investorov na brazílsky trh sa využíva rôzna stratégia. V niektorých odvetviach (napr. potravinárstvo, elektrotechnika) zahraniční záujemci získajú miestne firmy so zavedenými značkami, čo im umožní okamžitý prístup k distribučnej sieti, v iných odvetviach založia spoločné podniky s domácimi partnermi, ktorí investorom ponúkajú najmä dobrú znalosť trhu. V poslednom čase je zrejماً snaha jednotlivých štátov federácie predkladať čo najvýhodnejšie podmienky pre investorov, lenže ponúkané výhody nie vždy môžu nahradiť často chýbajúcu kvalitnú pracovnú silu, komunikačnú a distribučnú sieť, strategické umiestnenie, atď. Súčasne je tiež potrebné konštatovať, že nevyhnutnou podmienkou úspechu pri obchodovaní a investovaní v krajine sú, napriek súčasným komunikačným možnostiam, opakované osobné rokovania.

Brazílske investície na Slovensku sú hlavne investície spoločnosti EMBRACO (spolu viac ako 300 mil. EUR), ktorá od roku 1998 pôsobí v Spišskej Novej Vsi, ako aj o spoločnosti CRW Plasticos, Microjuntas a Rudolph Usinados, ktoré si založili pobočky v SR v nadväznosti na investíciu EMBRACO. NBS neviduje žiadne slovenské investície v Brazílii.

Hlavnou miestnou inštitúciou, ktorá sa zaoberá podporou priamych zahraničných investícií je vyššie spomínaná APEX-Brasil.

b) Energetická politika krajiny

Brazília je 8. najväčší spotrebiteľ elektrickej energie na svete, v roku 2014 spotrebovala 518 GWh. Sektor výroby a distribúcie elektrickej energie sa vyznačuje snahou o efektívnosť (prejavujúca sa v čo najnižších cenách energie pre spotrebiteľa) a zabezpečením dostatku energie pri súčasnom raste dopytu. Vláda tak reaguje na energetické krízy v minulosti, kedy najmä pre nedostatok dažďov musela obmedziť dodávky energie pre malých spotrebiteľov. Cieľom modelu je zníženie závislosti krajiny na vodných zdrojoch, z ktorých sa teraz získava 69,3% energie. Tepelné elektrárne sa na celkovej výrobe podieľajú 18,7%, jadrové 1,5% a obnoviteľné zdroje 10,5%. Bližšie informácie o energetike v Brazílii nájdete na webstránke Národného úradu pre elektrickú energiu (ANEEL - <http://www.aneel.gov.br/>).

Medzi hlavné nástroje nového modelu patria:

1. pravidelné dražby energie vyrábané v súčasných a v budúcnosti inštalovaných kapacitách; víťazi tendrov získajú dlhodobé zmluvy (15-20 rokov);
2. zákaz nákupu energie distribútorom od výrobcu, ktorý patrí do tej istej hospodárskej skupiny (v záujme zabrániť umelému zvyšovaniu cien a vynechávaniu lacnejších zdrojov);
3. podpora výroby energie z alternatívnych zdrojov;
4. nutnosť hlásiť plánovaný dopyt zo strany distribútorov s predstihom aspoň 5 rokov a súčasnú požiadavku na odkúpenie 100 % ponuky od výrobcov.

Významnou črtou brazílskej energetiky je výroba etanolu z cukrovej trstiny. Celosvetovo predstavuje etanol z cukrovej trstiny takmer pätinu celkovo vyprodukovanej energie. Brazília je druhý najväčší výrobca (prvé sú USA) a najväčší svetový exportér paliva z etanolu. Etanol je kľúčový aj pre brazílsky automobilový priemysel, približne 90% zaregistrovaných áut má tzv. flex-fuel motory, ktoré spaľujú etanol, prípadne akýkoľvek pomer etanolu a benzínu. V poslednom období poklesol záujem o etanol z dôvodu poklesu trhovej hodnoty ropy.

Dopravná infraštruktúra

Letecká doprava je významným prvkom osobnej dopravy z dôvodu veľkých vzdialeností. V Brazílii pôsobí niekoľko vnútroštátnych leteckých spoločností.

Preprava tovarov je realizovaná predovšetkým kamiónovou prepravou. Brazília disponuje relatívne hustou a kvalitnou cestnou infraštruktúrou (spolu okolo 220 000 km ciest s pevným povrchom) aj vďaka privatizácii v tomto sektore.

Železničná sieť dosahuje v Brazílii iba 30 tis. km (z toho 20 tis. km bolo postavených pred rokom 1930) čo je jeden z dôvodov, pre ktorý je tak málo využívaná na nákladnú dopravu. Vláda realizuje rad nových projektov jej rozšírenia, a to najmä v strednej časti krajiny, kde je potrebné prepravovať obrovské množstvo poľnohospodárskych plodín (odhad cca 100 mil. ton ročne). V dlhodobom horizonte je plánované rozšírenie železničnej siete o cca 15 tis. km.

Z dôvodu nadmerného vyťaženia cestnej siete je pripravovaný projekt na zvýšené využívanie námornej dopravy. Preprava domácimi a zahraničnými prepravcami na hlavných vodných tokoch je veľmi rozšírená. Najdôležitejším prístavom je Santos (SP), ktorý však potrebuje zásadné zlepšenie infraštruktúry a terminálov.

Telekomunikácie boli privatizované v 2. polovici 90. rokov vo výške 20 mld. USD, čo prinieslo veľký rast využívania telefónneho spojenia najmä na úseku mobilných sietí. Bežným komunikačným prostriedkom je internet. Siete 3G a v súčasnosti aj 4G pokrývajú väčšinu územia hlavných miest.

c) Veda, výskum a vývoj, inovácie

V Brazílii existujú súkromné a štátne vysoké školy, ktoré poskytujú bakalárske, magisterské a postgraduálne štúdium. Väčšina štátnych vysokých škôl je plne podporovaná federálnou vládou, niektoré sú však podporované jednotlivými štátmi alebo mestami. Vo všeobecnosti sa štátne vysoké školy považujú za lepšie ako súkromné. Štátom vlastnené vysoké školy boli dlhodobo lepšie financované, takže si mohli zabezpečiť aj rozvoj výskumu, čo sa považuje za esenciálne pre vysoké školstvo. Tento kvalitatívny rozdiel sa však pomaly darí znižovať, aj s pomocou testovania systémom známym pod názvom Provão. Za najlepšíu vysokú školu sa dlhodobo považuje Universidade de Sao Paulo (USP). USP sa nachádza v štáte Sao Paulo a je najväčšia univerzita v Brazílii. Podľa hodnotenia ARWU patrí USP medzi 101-150 najlepších univerzít na svete. Produkuje viac než 25% všetkých vedeckých prác publikovaných brazílskymi univerzitami.

Brazília v roku 2011 iniciovala program „Veda bez hraníc“, zameraný na podporu výskumu a vývoja prostredníctvom výmeny študentov a výskumníkov s univerzitami v zahraničí. Tento program je plne financovaný brazílskou federálnou vládou (t.j. pobyt, práca, poistenie atď.). Program vytvára unikátnu možnosť aj pre slovenské podniky, výskumné centrá, a univerzity rozvíjať takýmto spôsobom ekonomickú spoluprácu. Program koordinuje brazílska inštitúcia Národná rada pre vedecký a technologický vývoj (CNPq - <http://www.cnpq.br/>), v prvej fáze sa podľa informácií CNPq podarilo počas 4 rokov vyslať do zahraničia a prijať v Brazílii 101 000 študentov a vedcov. Druhá fáza tohto programu, viac zameraná na postgraduálne štúdium, je aktuálne pozastavená a je otáznou, či v ekonomickej kríze nájde vláda finančné prostriedky na jej financovanie.

Výška investícií do VVaI je v Brazílii štandardne pod priemerom. Vláda ročne investuje do VVaI okolo 0,6% HDP (priemer krajín OECD je 0,69%). Väčší rozdiel je v súkromných investíciách do VVaI, ktoré v BR dosahujú iba okolo 0,55% HDP (v južnej Kórei je to 2,58% a v Číne 1,22%). Investície do VVaI a technológii navyiac v poslednej dobe klesli aj z dôvodu klesajúcej dôvery domácich podnikateľov a zahraničných investorov.

Prehľad rôznych výziev a programov v oblasti VVaI sa dá nájsť na webe CONFAP: <http://confap.org.br/news/horizonte-2020/>. Niektoré tieto programy sú čiastočne financované EÚ prostredníctvom programu HORIZON 2020.

Zaujímavé a tiež relevantné pre VVaI, je existencia nástroja na podporu ochrany duševného vlastníctva - „Latin America IPR SME Helpdesk“ (<http://www.latinamerica-ipr-helpdesk.eu/>). Ochrana duševného vlastníctva je komplexná problematika, s ktorou sa často stretávajú zahraničné spoločnosti pôsobiace v Latinskej Amerike. Európske spoločnosti môžu helpdesk kontaktovať telefónom, prípadne e-mailom. Služby helpdesku sú zdarma a odpovede štandardne poskytujú do 3 pracovných dní. Helpdesk taktiež organizuje online tréningy a webináre, a na webstránke je možné nájsť rôzne informačné materiály a prípadové štúdie."

Brazília patrí v mnohých odvetviach výskumu medzi svetových lídrov. Najmä oblasti aplikovaného výskumu v poľnohospodárskej produkcii (hlavne pôdohospodárstvo v tropickom podnebí), oblasti farmácie, morskej vedy a v niektorých oblastiach strojárstva. Brazílski vedci napr. oskenovali gén rastlinného patogénu, ktorý je významný škodca pre citrusové rastliny. Významný je výskum v oblasti zvyšovania produkcie celulózy, výroby očkovacích látok (Bio-Manguinhos a Inštitút Butantan) a obnoviteľných zdrojov energie (alternatívne palivá pre automobily).

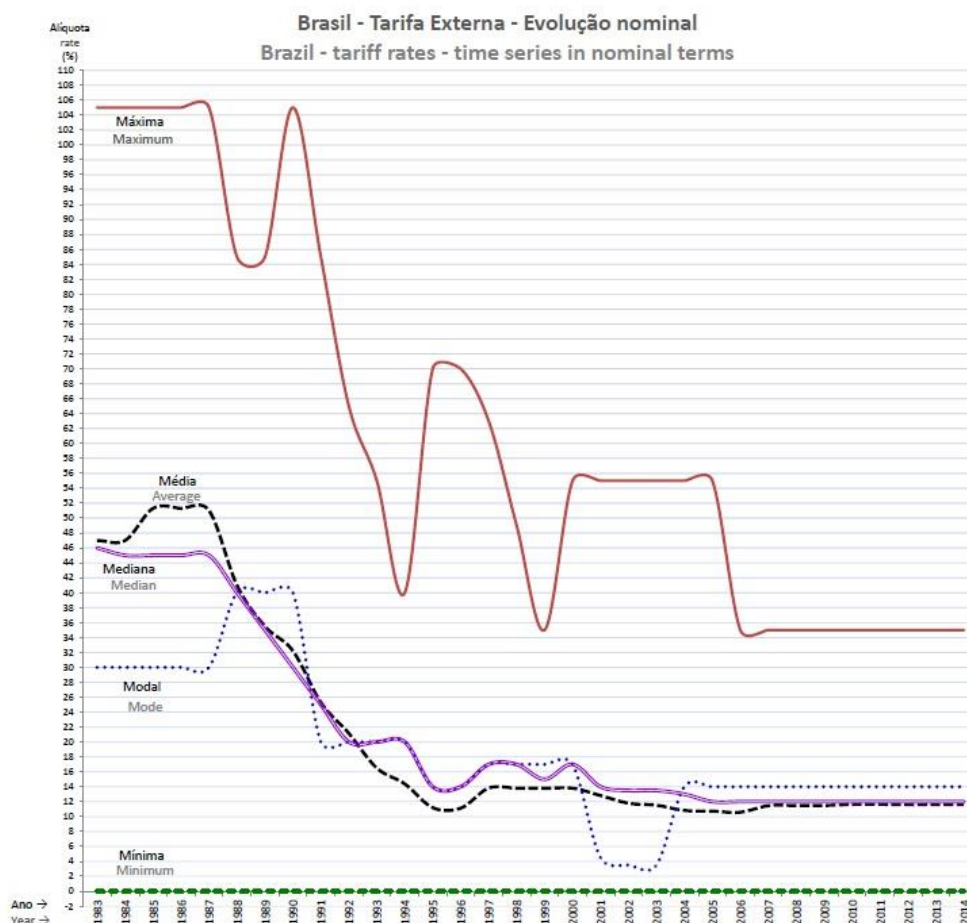
IV. ZAHRANIČNÝ OBCHOD KRAJINY

a.) Dovočný a vývočný režim, obchodná prax

Colné procedúry v brazílskych prístavoch sú veľmi zdĺhavé. Čas na preclenie tovaru v lodnom prístave môže dosiahnuť 10 a viac dní. Odporúča sa použiť miestne firmy, ktoré sú schopné pomôcť s preclením, skladovaním a prepravou tovaru. Pritom náklady na colné a prístavné poplatky sú až o 50% vyššie a v prípade kontajnerov sú násobkom nákladov v európskych prístavoch. Náklady na cestnú alebo leteckú prepravu tovaru sú však ešte vyššie.

Pri vývoze tovaru je v súčasnosti už možné požiadať o colné uzavretie tovaru v sklade výrobcu alebo prepravcu.

Dovoz podlieha daňovému a colnému režimu, ktorý je rovnaký pre všetkých členov MERCOSUL-u a je stanovený colným sadzovníkom Tarifa Externa Comun (TEC - <http://portal.siscomex.gov.br/informativos/tarifa-externa-comum-tec>). Zámerom Brazílie a MERCOSUL-u je postupne znižovať clá, aktuálne sa pohybujú v rozpätí 0 - 35%. Nasledovný graf ukazuje evolúciu ciel Brazílie:

Zdroj: Ministerstvo rozvoja, priemyslu a zahraničného obchodu BR

Rozdiely sú aj medzi jednotlivými štátmi federácie. Strojárske výrobky, napr. majú v štáte Sao Paulo colnú sadzbu 18%, ktorá sa zvyšuje o ďalších 5% dane z priemyselných výrobkov.

Štruktúra dovozných ciel a daní:

- **II** - dovozné clo (Imposto da importação) podľa sadzovníka TEC, počíta sa z hodnoty CIF
- **IPI** - daň z priemyselných výrobkov, počíta sa z hodnoty (CIF + II)
- **ICMS** - daň z obehu tovaru a služieb (obdoba DPH), líši sa v jednotlivých štátoch federácie, vypočítaná z hodnoty (CIF+II+IPI)
- Sociálne príspevky **PIS/PASEP** (1,65 %) a **COFINS** (7,6 %);
- **AFRMM** - daň z námorného prepravného, 25% hodnoty prepravného
- **SISCOMEX** - poplatok za používanie počítačového systému pre uvoľnenie prepravných dokladov; pohybuje sa od 40 do 124 BRL pri 15 položkách;
- **Taxa Desconsolidação** - daň za uvoľnenie prepravných dokladov pre spoločnosť, ktorá zabezpečuje colnú deklaráciu; pohybuje sa medzi 60 - 80 BRL podľa hodnoty tovaru;

- **Taxa Capatazias** - daň za prepravu v prístave; poplatky sú závislé na spôsobe prepravy; v prípade kontajneru sa podľa prístavu pohybujú od 120 BRL do 450 BRL; regulácie sú súčasťou zákona o prístavoch (Lei dos Portos (8.630/93))
- **Taxa Tradução Manifesto** - poplatok za overený preklad dokladov;
- **Taxa Sindicato dos Despachantes Aduaneiros (SDA)** - poplatok za deklaranta, 0,65% CIF hodnoty tovaru, minimálne 180,- BRL a maximálne 2.700,- BRL za jeden vybavovaný prípad.

Charakteristika colných sadziieb a hlavných daní pri dovoze tovaru do BFR

- **II - Imposto de Importação**

Dovozné clo (federálna daň), ktorá sa pohybuje v rozmedzí 0 - 35%. Klasifikácia tovaru a colné tarify sú uvedené v spoločnom colnom sadzobníku MERCOSUL – TEC (Tarifa Externa Comum). Jeho súčasná verzia je k dispozícii na adrese: <http://www.mdic.gov.br/comercio-exterior/estatisticas-de-comercio-exterior-9/arquivos-atuais>

Vyhľadanie colnej sadzby na dovoz konkrétneho tovaru uľahčí orientácia podľa čísla NCM (Nomenclatura Comum do Mercosul) zodpovedajúce číslu položky podľa harmonizovaného systému colnej klasifikácie používaného v EÚ (môže sa líšiť v posledných dvoch čísliciach). V súčasnosti existuje zoznam výnimiek z TEC; každá členská krajina MERCOSUL má možnosť stanoviť si vlastné colné sadzby až pri 100 položkách a každých 6 mesiacov meniť sadzby pri 20% z nich. Zoznam výnimiek platných pre BFR je na adrese: <http://www.mdic.gov.br/comercio-exterior/estatisticas-de-comercio-exterior-9/arquivos-atuais>.

- **IPI - Imposto sobre Produtos Industrializados**

Federálna spotrebná daň, vyberaná z hodnoty výrobkov z domácej výroby rovnako, ako za priemyselné výrobky dovezené alebo vyvezené, alebo pochádzajúce zo zóny voľného obchodu. Sadzby nie sú pevné a ich diferenciácia je odlišná podľa dôležitosti a potreby výrobku na brazílskom trhu. Bežná výška dane sa pohybuje medzi 0 - 20%. Niektoré typy výrobkov sú zaťažené nulovou daňou, zatiaľ čo najvyššia sadzba je uvedená v súčasnosti u dovážaných tabakových výrobkov (330%).

- **ICMS - Imposto sobre Circulação de Mercadorias e Serviços**

Daň z obehu priemyselného tovaru a z poskytovaných služieb zaťažuje len niektoré služby, ako telekomunikácie, dopravu medzimestskú a medzi štátmi federácie. Daň vo výške 0 - 25% je vyberaná jednotlivými štátmi federácie na základe federálneho zákona a jej sadzba nie je vo všetkých štátoch rovnaká. Používa sa tak pre fyzické, ako aj právnické osoby, ktoré prevezmú lodný náklad, dovážajú tovar zo zahraničia a prenajímajú prostriedky pre vnútroštátnu alebo zahraničnú dopravu. Nekomerčné alebo štátne organizácie sú tiež zaťažené touto daňou.

Ďalej sú uplatňované pri tvorbe predajných cien tieto základné dane:

PIS/PASEP - Programa de Integração Social, federálna daň za zamestnaneckú účasť na vykazovanom zisku vo výške 1,65% z hodnoty (CIF + II + IPI + ICMS) alebo (CIF + II + IPI) / [1 - 1,65% ICMS]

COFINS - Contribuição o Financeira Social - federálna daň, dôchodkový príspevok vo výške 7,6 z hodnoty (CIF + II + IPI + ICMS) alebo (CIF + II + IPI) / [1 - 7,6% ICMS]

Obe tieto položky sa odpisujú z dane z príjmu a výber príspevkov z nich zo zákona smeruje do oblasti zdravotníctva, poskytovania sociálnej starostlivosti a služieb.

Dokumenty používané v colnom konaní zodpovedajú medzinárodnému štandardu JCD (Jednotná colná deklarácia). Spôsob spracovania JCD je zavedený na PC, čo pri neúplnom doložení dokladu zo strany dovozcu vedie k opozdeniu vyclenia tovaru. V prípade vstupu tovaru cez prístavy dochádza k vzniku vysokých dodatočných nákladov. Prepojenie colnej správy s colným deklarantom je realizované cez počítačovú sieť.

Pre vývoz tovaru neexistujú žiadne ochranné opatrenia alebo kontrola, okrem vývozu tvrdého tropického dreva, zvierat a rastlín, pretože ich vývoz je licencovaný. Zriedkavo je využívaná vývozná daň (Imposto de Exportação - IE) a to na výrobky, u ktorých je zvláštny záujem, aby boli obchodované len na domácom trhu.

Ministerstvo rozvoja, priemyslu a zahraničného obchodu BR, v spolupráci s Národnou konfederáciou priemyslu a Veľvyslanectvom Veľkej Británie v Brazílii, vypracovali online portál CAPTA, zameraný na informovanie exportérov a importérov do Brazílie o platných obchodných dohodách. Portál umožňuje vyhľadávať informácie o stanovených tarifách a pravidlách pôvodu na dovoz/vývoz konkrétnych výrobkov (a služieb) do/z Brazílie, ako aj o tarifných preferenciách vyplývajúcich z dohôd s určitými krajinami. Portál umožňuje vyhľadávať podľa krajiny a HS kódu, prípadne názvu tovaru. Informácie sú dostupné v portugalčine, angličtine a španielčine. Nachádza sa na webstránke: http://www.mdic.gov.br/sistemas_web/aprendex/default/index/conteudo/id/365.

Ochrana domáceho trhu

Ochrana domáceho trhu je daná konštrukciou dovozných ciel a daní, ktorá je regulovaná na federálnej úrovni a ďalej rozvinutá v každom štáte federácie podľa špecifických podmienok, tak ako sú v platnosti aj dane regionálne (mestské) vo väčšine prípadov okolo 5%.

Okrem toho, ochranu zabezpečuje licenčná politika, neprehľadný certifikačný systém, vysoké náklady na dovozné konanie, povinná registrácia dovoznej spoločnosti, stanovenie cien a platba v domácej mene a dohľad centrálnej banky, ktorá určuje maximálnu výšku akontácie a schvaľuje spôsob financovania.

Veľmi často používaným nástrojom ochrany domáceho trhu v posledných rokoch sa stali antidumpingové opatrenia, ktoré sa najčastejšie vzťahujú na chemikálie, potraviny a výrobky z ocele. Najviac týchto opatrení postihuje výrobcov z ČLR, vyskytli sa však aj prípady obmedzovania dovozu z jednotlivých členských štátov EÚ, ale aj EÚ ako celku (napr. sušené mlieko, fenol). Aktuálny zoznam platných antidumpingových opatrení je na adrese:

- <http://www.desenvolvimento.gov.br/arquivo/secex/decom/medidas/emVigor.pdf>.

V súvislosti s podporou prílevu zahraničného kapitálu pokračuje snaha o zjednodušovanie dovozných predpisov najmä pre dovoz strojov, zariadení a technológií, ktoré sa v rámci MERCOSUL nevyrábajú.

b) Základná štatistika zahraničného obchodu

V roku 2016 dosiahol brazílsky zahraničný obchod spolu obrat **322.8 mld. USD**, t.j., o -10,2% nižší ako v roku 2015.

Vývoz dosiahol v roku 2016 **185,2 mld. USD**, pričom dovoz poklesol na **137,5 mld. USD**. V porovnaní s rovnakou periódou roka 2015, vývoz poklesol o -3,1%, zatiaľ čo dovoz klesol o 19,8%. Bilancia zahraničného obchodu dosiahla v roku 2016 pozitívnu hodnotu, **47,7 mld. USD**.

Prehľad o vývoji zahraničného obchodu Brazílie ukazuje nasledovná tabuľka v mil. USD:

Rok	Vývoz	Dovoz	Obrat	Saldo
2008	197,942	172,985	370,927	24,957
2009	152,995	127,722	280,717	25,273
2010	201,915	181,768	383,683	20,147
2011	256,040	226,247	482,287	29,793
2012	242,578	223,183	465,761	19,395
2013	242,034	239,784	481,818	2,250
2014	225,101	229,060	454,161	-3,959
2015	191,070	164,787	355,857	26,283
2016	185,235	137,552	322,787	47,683
Δ% 2015/16	-3.1%	-19.8%	-10.2%	---

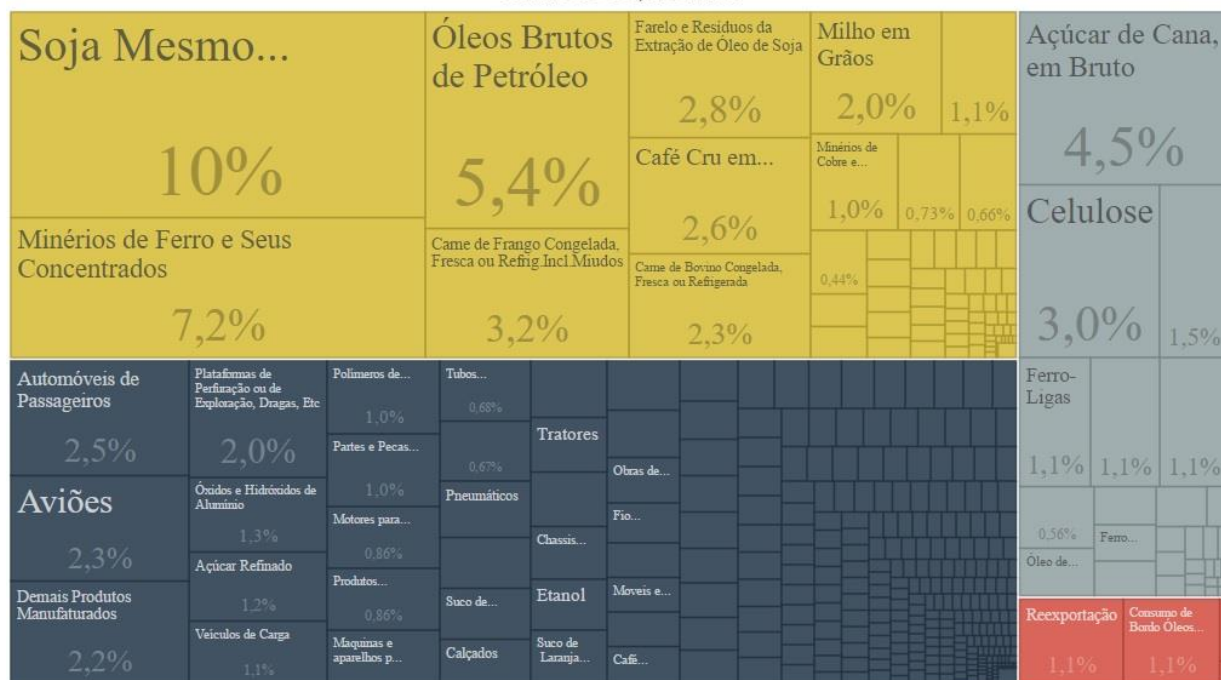
V mil. USD.

Zdroj: Ministerstvo rozvoja, priemyslu a zahraničného obchodu BR
(<http://www.mdic.gov.br/comercio-externo/estatisticas-de-comercio-externo/comex-vis/frame-brasil>)

Jeden z indikátorov nevyhovujúceho stavu brazílskej výroby a zahraničného obchodu je vysoký pomer exportu surovín a polotovarov, v porovnaní s finálnymi výrobkami. Pokiaľ v roku 2005 55,1% BR exportu boli finálne výrobky, 29,3% polotovary a 13,5% suroviny, v roku 2016 Brazília už exportovala 42,7% surovín a 15,1% polotovarov. Tento trend jednoznačne naznačuje nízku konkurencieschopnosť brazílskeho priemyslu pri spracovávaní surovín a polotovarov.

Štruktúra exportu BR

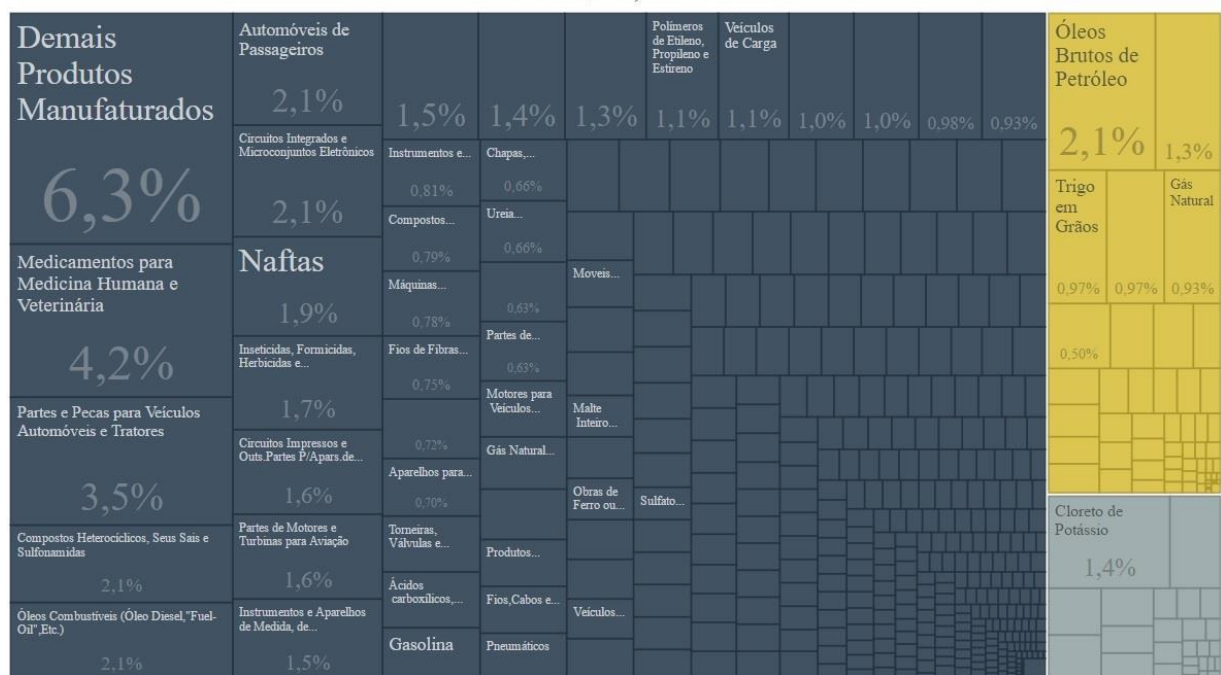
Total: US\$ 185,24 Bilhões

Na strane dovozu sa najviac importujú finálne výrobky (72,7%), suroviny (10,4%) a polotovary (4,1%).

Štruktúra importu BR

Total: US\$ 137,55 Bilhões

c) Tovarová štruktúra zahraničného obchodu v členení vývoz/dovoz

Hlavné exportované komodity v roku 2016			
	Komodita	Hodnota (v mil. USD)	Podiel
1	Sója a výrobky	24 520	12,8%
2	Minerálne rudy	15 480	8,3%
3	Mäso	11 640	6,23%
4	Výrobky na dopravu	10 200	5,46%
5	Ropa a palivá	10 075	5,4%
6	Cukor	8 280	4,5%
7	Papier a celulóza	5 570	3,0
8	Káva	4 840	2,6%
9	Chemikálie	4 220	2,3%

Hlavné importované komodity v roku 2016			
	Komodita	Hodnota (v mil. USD)	Podiel
1	Počítače a stroje	21 100	15,4%
2	Stroje a zariadenia	16 900	12,3%
3	Palivá a lubrikanty	15 100	11%
4	Automobily a diely	10 530	7,2%
5	Organické chemikálie	8 300	6,1%
6	Farmaceutické výrobky	6 400	4,6%
7	Plasty a výrobky z plastov	5 900	4,3%
8	Optika	4 800	3,5%
9	Iné chemikálie	3 800	2,8%

Zdroj: Ministerstvo rozvoja, priemyslu a zahraničného obchodu BR

d) Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu vývoz/dovoz

Export Brazílie podľa teritória (2016)			
	Krajina	Hodnota (v mil. USD)	Podiel
1	Čína	35 900	18,0%
2	USA	24 500	13,0%
3	Argentína	12 900	6,6%
4	Holandsko	7 760	4,0%

5	Nemecko	6 510	3,3%
6	Čile	4 490	2,3%
7	India	3 830	2,0%

Zdroj: Ministerstvo rozvoja, priemyslu a zahraničného obchodu BR

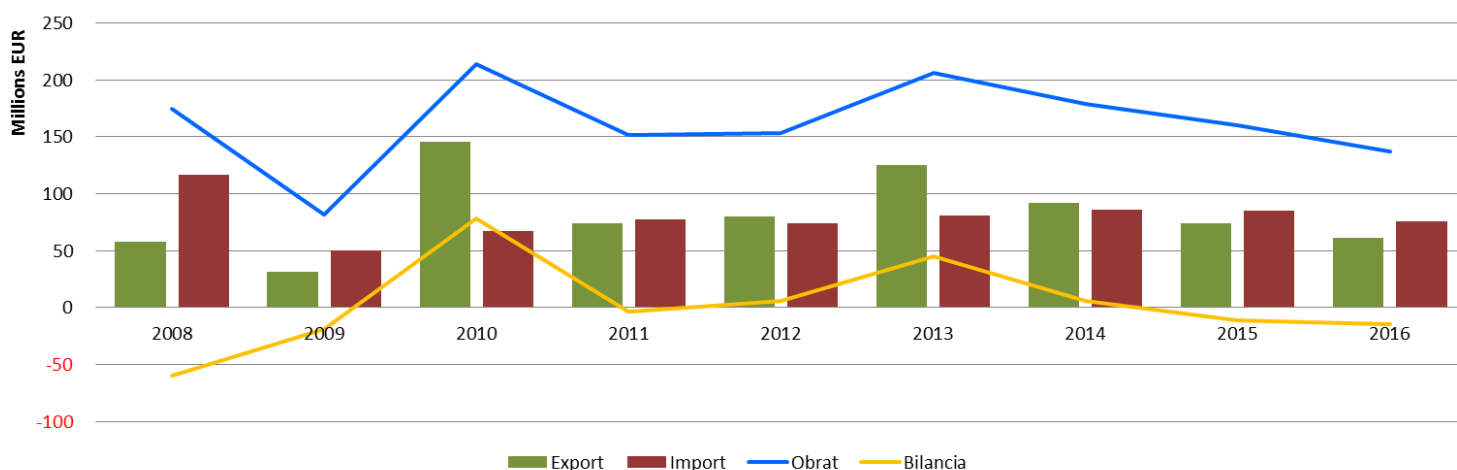
Import Brazílie podľa teritória (2016)			
	Krajina	Hodnota (v mil. USD)	Podiel
1	Čína	30 000	18,0%
2	USA	26 400	15,0%
3	Nemecko	10 500	6,2%
4	Argentína	10 100	6,0%
5	Južná Kórea	5 470	3,2%
6	Japonsko	4 760	2,8%
7	Francúzsko	4 670	2,7%

Zdroj: Ministerstvo rozvoja, priemyslu a zahraničného obchodu BR

e) Vývoj zahraničného obchodu so SR (vývoz/dovoz)

Vzájomná obchodná výmena medzi Slovenskom a Brazíliou dosiahla v roku 2013 historické maximum, avšak najväčší vývoz do Brazílie dosiahlo Slovensko v roku 2010. Posledné 3 roky klesá SR export do Brazílie z dôvodu klesajúcej kúpyschopnosti.

Trend vývoja bilaterálneho zahraničného obchodu SR s Brazíliou

Zdroj: Štatistický úrad SR

Bilaterálna obchodná výmeny medzi SR a Brazíliou						
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Export	74 161 377	79 966 541	125 586 086	92 145 395	74 231 799	61 454 391
Import	77 521 068	73 684 730	80 624 137	86 384 945	85 576 147	76 065 876
Obrat	151 682 445	153 651 271	206 210 223	178 530 340	159 807 946	137 520 267
Bilancia	-3 359 691	6 281 811	44 961 949	5 760 450	-11 344 348	-14 611 485

Zdroj: Štatistický úrad SR

Slovenský export do Brazílie dosiahol v predošlom roku 61,5 mil. EUR, z čoho viac ako 70% tvoria automobily, elektrické zariadenia a prístroje a mechanické zariadenia. V posledných dvoch rokoch má SR s Brazíliou negatívnu obchodnú bilanciu, z BR importuje hlavne mechanické zariadenia (16,7 %), mäso (13,8 %) (bližšie informácie o škandále s pokazeným mäsom nájdete nižšie), železo a oceľ (12,6 %), farmaceutické výrobky (6,8 %), cín (6,8 %), ovocie a orechy (6,6 %).

V. MARKETINGOVÁ STRATÉGIA

a) Vyhodnotenie odbytových možností SR

Z pohľadu tradičnej výroby v SR a exportného záujmu slovenských firiem, je predpoklad na rozvoj ekonomickej spolupráce najmä v oblastiach strojárkej výroby, chemického priemyslu (v oblasti spracovania gumy a výroby hnojív), farmaceutického priemyslu, informačných technológií, vývoja softvéru a spracovania a manažmentu pevných a tekutých odpadov (odpadové hospodárstvo). V oblasti ekonomickej spolupráce je EÚ najvýznamnejší obchodný partner BR. Je významný nielen objemom obchodu, ale aj jeho štruktúrou, pretože EÚ je najdôležitejším exportérom a investorom v rámci rozvoja technológií v BR. Skoro polovica všetkých investícií EÚ v Latinskej Amerike smeruje do Brazílie.

Analýza vybraných tovarových skupín slovenského vývozu:

HS87 - osobné autá, ich časti, príslušenstvo sú stabilne dôležitou súčasťou nášho exportu. Brazília sa snaží redukovať import výrobkov v tejto skupine zvýšením spotrebnej dane (IPI, zvýšenie až o 38% - <http://www.receita.fazenda.gov.br/aliquotas/downloadarqtipi.htm>).

HS84 - kotly, stroje, prístroje a mech. zariadenia je tradičnou skupinou vývozu do Brazílie. Významné sú tiež dodávky kompresorov (Embraco Slovakia), tradične medzi významné komodity patrili aj obrábacie a tvárniace stroje, náradie a príslušenstvo k nim. Záujem je aj o drevoobrábacie stroje, poľnohospodársku a lesnú techniku.

HS85 - elektrické stroje a zariadenia, prístroje na záznam zvuku, TV obrazovky sú perspektívnou skupinou. V tomto prípade je však potrebné počítať s rastúcou konkurenciou domácej výroby.

Okrem spolupráce v oblasti energetiky, poľnohospodárstva a lesníctva, automobilového priemyslu a ochrany životného prostredia je v Brazílii záujem o dodávky nasledovných komodít:

- elektromateriál pre stavebníctvo, zariadenia na výrobu elektrickej energie, vrátane malých vodných elektrární,
- materiál pre rozvod zemného plynu, spojovací materiál
- lekárske, laboratórne, meracie stroje a prístroje
- liečivá
- umelé hnojivá
- chemikálie
- časti a doplnky osobných automobilov, osobné automobily

b) Marketingová stratégia pri vývoze do teritória

Dovoz a predaj tovaru môže uskutočňovať subjekt, ktorý je registrovaný ako dovozca. Podľa druhu tovaru možno používať rôzne metódy prieniku na trh – sprostredkovateľskú službu, dovoznú organizáciu či priamy predaj konečnému užívateľovi. Podmienky pre vedenie predajných zástupcov na trhu upravuje zákon č. 4886 z r. 1965 a jeho dodatok, zákon č. 8420 z r. 1992. Uvedené zákony právne upravujú vzťah medzi výrobcom a predajcom a sú špecifické pre miestne podmienky.

Veľmi rozšírenou formou prieniku na trh, je spolupráca s miestnym zástupcom. Brazílske podniky (predovšetkým štátne) spravidla vyžadujú, aby dodávateľ mal miestneho zástupcu, s ktorým komunikujú. Požiadavka na miestneho zástupcu sa objavuje pravidelne v súťažných podmienkach, v ponuke musí byť potvrdené jeho menovanie a oprávnenie rokovať za dodávateľa. Činnosť zástupcu, ktorý dobre pozná miestne podmienky, je veľmi dôležitá pre doplnenie informácií o potrebnom technickom vybavení, prispôbení výrobkov miestnym normám, homologačnému procesu a pre vysvetlenie právnych, obchodných a technických požiadaviek tendrov. Vzhľadom na zložitosť legislatívy je miestny zástupca často nevyhnutnosťou pre úspešné absolvovanie colného konania a výpočtu daní z dovozu, príp. aj konečnej predajnej ceny. Okrem toho je existencia dobrého zástupcu v teritórii jedným z predpokladov pre získanie kvalitných informácií o trhu, vrátane udržovania stáleho kontaktu so zákazníkmi.

Pri uzavretí zmluvy s miestnym zástupcom je potrebné vziať do úvahy miestne zvyklosti, podľa ktorých dohoda nie je záväzná v nasledujúcich prípadoch:

- ak nie sú definované presné podmienky
- ak nie je vymedzená doba zastúpenia
- ak dodávateľ ukončí zmluvu so zástupcom a do šiestich mesiacov uzavrie novú zmluvu
- ak dodávateľ ukončí platnosť zmluvy pre možnosť uzavrieť novú, výhodnejšiu zmluvu (snaha o ochranu domácich zástupcov)

Pri prieniku na trh je dôležitá osobná prítomnosť pri rokovaníach a schopnosť rokovať v portugálčine (pri väčších spoločnostiach niekedy stačí v angličtine). Ďalším dôležitým faktorom, ktorý má vplyv na dosiahnutie úspechu na brazílskom trhu, je účasť na veľtrhoch (výstavách) a dlhodobá propagácia.

Požiadavky na propagáciu, marketing a reklamu zodpovedajú stavu vo vyspelých priemyselných štátoch. Brazília patrí medzi štáty s vysokými nákladmi na propagačnú činnosť.

c) Podmienky zriadenia firmy, zastúpenia podniku

Podmienky vychádzajú z brazílskeho práva pre zahraničné investície, ktorý sa riadi zákonmi č. 4.131 z 3.9.1962, 55.762 zo 17.2.1965 a 8.383 z 30.12.1991. V Obchodnom zákonníku je definovaných niekoľko foriem spoločných podnikov, zmiešaných spoločností, kde účasť zahraničného kapitálu môže dosiahnuť výšku 100%.

Pri zriaďovaní spoločného podniku najčastejšie ide o spoločnosť s ručením obmedzením (Ltda), akciovú spoločnosť (SA) alebo menej zaužívanú verejnú obchodnú spoločnosť (Sociedade em Nome Coletivo), komanditnú spoločnosť (Sociedade em Conta de Participação) alebo konzorcium (Consortium). V každom z týchto prípadov sa odporúča použiť na založenie spoločnosti miestne právne kancelárie alebo samostatných právnikov.

Bližšie informácie nájdete aj v publikácii **Doing Business 2015: going beyond efficiency - Brazil**, World Bank, 2014:

<http://documents.worldbank.org/curated/en/2014/10/20342713/doing-business-2015-going-beyond-efficiency-brazil>

Odporúčaná platobná zábezpeka, zvyklosti

Dlhodobé platobné lehoty, postupné splátky a trvalý dohľad Centrálnej banky, ktorá stanovuje výšku akontácie sú podmienky, ktoré mnohým vývozcom sťažujú prístup na brazílsky trh. Zabezpečenie platby akreditívom sa vzhľadom k neznalosti prostredia odporúča, ale je veľmi nákladné najmä pri dlhých platobných termínoch. Odporúča sa využívať miestneho zástupcu alebo ešte pred realizáciou obchodov osobne dobre poznať odberateľa.

Spôsoby riešenia sporov

Parlament prijal dňa 2.6.1992 Zákon o štátnej arbitráži, ktorý upravuje spôsob urovnania obchodných sporov v BFR a súčasne aj vysvetľuje prístup súdu k právnym rozhodnutiam o arbitráži vydané v zahraničí. Domáce arbitrážne spory sa navyše ešte riadia Civilným zákonníkom. Napriek tomu však nie je zvykom k tomuto spôsobu narovnania používať brazílske súdy. Najmä preto, že arbitrážne rozhodnutie sa týka len preukázaných škôd a druhá strana nemá možnosť reklamovať, napr. nedodržanie záväzkov. Väčšina obchodných dohôd preto obsahuje ustanovenie o riešení sporu pred medzinárodnými súdnymi dvormi alebo pred súdom v tretej krajine a je predmetom dohody právnikov, aby tento paragraf do zmluvy formulovali.

d) Praktické informácie pre exportéra a importéra

Vízový režim

Slovenskí občania a brazílski občania, ktorí sú držiteľmi platných cestovných pasov, môžu vstupovať a zdržiavať sa na území druhej zmluvnej strany **po dobu 90 dní bez víz.**

Bezvízový styk sa nevzťahuje na zárobkovú činnosť.

Spojenie so SR

Všetky lietadlá európskych spoločností (Lufthansa, Air France, Iberia, British Airways, atď.) lietajú na medzinárodné letiská do Sao Paulo (Guarulhos) alebo Rio de Janeiro (Galeão), priamo do Brazílie lietajú len portugalská TAP a francúzsky Air France. Vzhľadom na veľké vzdialenosti do miest vo vnútrozemí je obvyklé používať na cesty do iných miest vnútroštátne letecké spojenie, ktoré je veľmi rozšírené.

Sviatky

- 1. január: Nový rok.
- február: Karneval (dátum začiatku je pohyblivý, začína vždy deň pred Popolcovou stredou)
- Veľkonočný piatok (pohyblivý sviatok)
- 21. apríl: Tiradentes (výročie úmrtia brazílskeho bojovníka za nezávislosť od Portugalska). V tento deň sa oslavuje aj objavenie územia Brazílie Pedrom Álvaresom Cabralom (v roku 1500) a slávnostná inaugurácia Brasílie, hlavného mesta Brazílie (v roku 1960)
- 1. máj: Sviatok práce
- 10. jún: Sviatok Božieho tela (pohyblivý sviatok, 62 dní po Veľkom piatku)
- 7. september: Deň nezávislosti od Portugalska (r.1822)
- 12. október: Deň zjavenia Panny Márie (Nossa Senhora de Aparecida)
- 2. november: Deň všetkých Svätých
- 15. november: Výročie vyhlásenia republiky (v roku 1889)
- 24. a 25. december: Vianoce

Pozn.: Dni, počas ktorých sa konajú voľby, sa tiež považujú za dni pracovného pokoja. V jednotlivých štátoch federácie sa oslavujú miestne sviatky.

Bezpečnostná situácia

Bezpečnostná situácia sa v porovnaní s minulosťou výrazne zlepšila. Vo väčších mestách, predovšetkým v Rio de Janeiro a Sao Paulo sa však odporúča opatrnosť. Neodporúča sa chodiť do chudobných štvrtí, tzv. faviel. Cestovatelia, ktorí sa stanú terčom ozbrojeného prepadu, by nemali klásť žiadny odpor a neprovokovať útočníkov. Vo vlastnom záujme by návštevníci nemali pri sebe nosiť originály dokladov (iba fotokópiu), väčšie množstvo peňazí, kameru, fotoaparát a šperky. Pri cestovaní autom sa odporúča spýtať sa na miestne špecifické zvyklosti. Napr. v meste Sao Paulo sa v neskorých večerných hodinách na križovatkách červený svetelný signál stop akceptuje ako stop, daj prednosť v jazde. Pri prejazde križovatky aj na zelený signál sa teda odporúča zvýšená opatrnosť. Pri jazde po diaľnici sa tiež odporúča zvýšená pozornosť, často sa tam nachádzajú cyklisti a chodci.

Telefónne čísla pri potrebe pomoci:

Sanitka a lekárska pomoc: 192

Požiarnici: 193

Poriadková polícia (Polícia Militar): 190

Kriminálna polícia (Polícia Civil): 197

Federálna polícia (Polícia Federal): 194

Zdravotné zabezpečenie

Na návštevníkov prichádzajúcich priamo z Európy sa nevzťahuje povinné očkovanie. Očkovanie proti žltej zimnici sa však týka tých cestovateľov, ktorí prichádzajú do BFR z inej juhoamerickej krajiny, ako napr. Peru, Bolívia, Surinam, Guyana. Pri návšteve amazonskej oblasti sa odporúča podstúpiť antimalarickú liečbu a očkovanie proti žltej zimnici. V posledných rokoch sa v BFR rozšírilo ochorenie horúčkou dengue, proti ktorému neexistuje očkovanie. Toto ochorenie sa vyskytuje v letných mesiacoch január - apríl a jeho sprievodnými znakmi sú teplota, zvracanie, hnačky, zimnica, bolesti kĺbov a niekedy aj červené fľaky na koži. V prípade podozrenia sa odporúča vyhľadať zariadenie prvej pomoci. Prvá pomoc je bezplatná iba v štátnych nemocničných zariadeniach, ktorých kvalita je rôznorodá. Vo vlastnom záujme sa odporúča navštíviť platené súkromné kliniky.

Časový rozdiel voči SR:

V mesiacoch marec – október 5 hodín, v mesiacoch november – február 3 hodiny

Špecifické informácie o teritóriu

V snahe o vstup na obrovský brazílsky trh je potrebné vopred vedieť, že bude nutné prekonávať rad všemožných prekážok (neprehľadný colný systém, komplikovaná legislatíva, rozsiahla byrokracia a korupcia). V uvedených podmienkach je najvhodnejším riešením úzka spolupráca s miestnym partnerom - zástupcom, ktorý pomery pozná a vie dané nástrahy prekonať.

Pri rokovaní sa môže osobný prístup partnerov zdať neformálny, je bežné viesť rokovanie v rámci pracovného obeda a oslovovať partnerov menom. Brazílčania sa pri rokovaní chovajú prevažne uvoľnene a priateľsky, ale potrpia si na formálne oblečenie a relatívnu časovú presnosť dohodnutých stretnutí (maximálne tolerujú meškanie v rozsahu 10-15 minút). Prvé obchodné rokovania sa pritom často vôbec nemusia týkať konkrétnych obchodných záležitostí, ale ide skôr o nadväzovanie osobných stykov, ktoré obvykle sú základom budúcich obchodných úspechov.

Veľkou výhodou je znalosť portugalského jazyka alebo tlmočník. Najlepšou alternatívou je anglický jazyk.

Kontaktné adresy významných inštitúcií

- 1) **Vláda Brazílskej federatívnej republiky**, (Governo da República Federativa do Brasil, Brasília - DF, <http://www.brasil.gov.br>)
- 2) **Ministerstvo zahraničných vecí** (Ministério das Relações Exteriores, Palácio Itamaraty, 70170-900, Brasília – DF, www.mre.gov.br)
- 3) **Ministerstvo rozvoja, priemyslu a zahraničného obchodu** (Ministério do Desenvolvimento, Indústria e Comércio Internacional, Esplanada dos Ministérios, Bloco J, 70056-900, Brasília – DF, <http://www.mdic.gov.br/sitio/>).
- 4) **Banco Central do Brasil** (SBS Quadra 3, Bloco B, 70074-900, Brasília – DF, www.bcb.gov.br)
- 5) **Banco do Brasil**, S.A., (SBS Edifício Sede III, 70073-901, Brasília – DF, www.bancobrasil.com.br)
- 6) **Banco Nacional de Desenvolvimento Econômico e Social** (BNDES) (Av. República do Chile, 100, 20139-900, Rio de Janeiro – RJ, www.bndes.gov.br)
- 7) **Câmara de Comércio Exterior** (CAMEX) (Esplanada dos Ministérios, Bloco J, 70056-900, Brasília – DF), tel. 329 7483, fax 329 7049, 329 7969, <http://www.camex.gov.br/>).
- 8) **Associação de Comércio Exterior do Brasil** (AEB), Av. General Justo, 335, 20021-130, Rio de Janeiro – RJ, www.aeb.org.br)
- 9) **Confederação Nacional do Comércio** (CNC), Av. General Justo, 307 – Centro, 20021-130, Rio de Janeiro – RJ, www.cnc.com.br)
- 10) **Confederação Nacional da Indústria** (CNI), SBN Quadra 01 Bloco C, 70040-903, Brasília – DF, www.cni.org.br)
- 11) **SEBRAE** (Sistema Brasileiro de Apoio as Micro e Pequenas Empresas), SEPN 515, Bloco C, Lote 3, 70770-900, Brasília – DF, www.sebrae.com.br)
- 12) **Federação das Indústrias do Estado do Rio de Janeiro**, Av. Graça Aranha, 1 – Centro, 20030-002, Rio de Janeiro – RJ, www.firjan.org.br)
- 12) **Federação das Indústrias do Estado de São Paulo**, Av. Paulista, 1.313, Bairro Bela Vista, 01311-200 – SP, www.fiesp.org.br)
- 13) **Confederação Nacional da Agricultura** (CNA), SBN – Quadra 1 Bloco F, 70040-908, Brasília, DF, tel. (55 61) 326 3161, fax 326 2421, <http://www.canaldoprodutor.com.br/>)
- 14) **Agência de Promoção das Exportações** (APEX), SBN – Quadra 1 Bloco B, 70041-902, Brasília, DF, tel. 426 0202, fax 426 0222, www.apexbrasil.com.br)

Máj 2017

Pavol Matejka

Veľvyslanectvo Slovenskej republiky v Brazílii

SES, Avenida das Nações, Qd. 805, Lote 21B, CEP 70200-902 Brasília, D.F., Brazília

Tel.: + 55 6134431263, +55 6132429719

Fax: + 55 6134431267

Mobil: + 556198481249 (pohotovostné číslo/emergency call)

Email: emb.brasilia@mzv.sk